

Een vergelijking van tolkdidactiek: het opleidingsmodel van de KU Leuven en van de Universiteit van Triëst

ELISABETH BRAEM

PAOLA GENTILE

Universiteit van Triëst

ABSTRACT

This article examines several structural differences in the curriculum design of interpreter training programmes at the University of Trieste and KU Leuven. While the Dutch department in Trieste's Sezione di Studi in Lingue Moderne per Interpreti e Traduttori (SSLMIT) and the Italian department at KU Leuven work closely together to ensure a high-quality level of education, including through joint degrees, there are some fundamental differences in their contents. These differences are primarily reflected in the theoretical courses forming the foundation of the training, which are practically implemented through courses in interpreting studies and note-taking techniques, also incorporating the latest interpreting technologies. As a case study, this article examines the pioneering project of a combined interpreting curriculum between the Italian department at KU Leuven and the Dutch department of the SSLMIT in Trieste. The aim is to assess the extent to which these programmes prepare students for an ever-evolving job market. To substantiate qualitative evaluations, the article will discuss the results of a few surveys conducted among alumni of SSLMIT in Trieste and (former) students of the MA in Interpreting at KU Leuven.

KEYWORDS

Interpreting, training, specialization, KU Leuven, SSLMIT Trieste.

In deze bijdrage worden de master in het Tolken van de KU Leuven en de Laurea Magistrale in Interpretazione di Conferenza van de Universiteit van Triëst met elkaar vergeleken, met als doel het in kaart brengen van gelijkenissen en verschillen in de voorbereiding van professionals voor de arbeidsmarkt voor vertalen en tolken. In de eerste plaats zal het studieprogramma van beide opleidingen in detail worden geanalyseerd, waarbij rekening wordt gehouden met de sociaal-culturele context waarin beide opleidingen functioneren. Vervolgens zullen twee voorbeelden worden aangehaald van de geïntegreerde onderwijsaanpak tussen de vakgroep Nederlands van de Universiteit van Triëst en de vakgroep Italiaans van de KU Leuven, met name het dubbel BA-diploma en de extended master in het tolken. Nadien worden de potentiële opleidings- en beroepsmogelijkheden besproken, waarbij ook een solide hypothese wordt geformuleerd over de voordelen van dit onderwijsmodel voor de tolkstudenten van Triëst en die van de KU Leuven. Ter ondersteuning van de kwalitatieve analyse van beide academische opleidingsprogramma's zullen de resultaten worden getoond van twee enquêtes, die werden afgenomen bij ex-studenten Nederlands van de Universiteit van Triëst en ex-studenten van de master in het tolken aan de KU Leuven.

1. TWEE STUDIEPROGRAMMA'S VOOR TWEE VERSCHILLENDE BEROEPSFIGUREN: BELGIË IN VERGELIJKING MET ITALIE

Voorafgaand aan de analyse van beide academische opleidingsprogramma's voor vertalen en tolken aan de KU Leuven en de SSLMIT van Triëst, is het cruciaal om licht te werpen op de verschillen tussen de twee professionele figuren – conferentietolken en sociaal tolken – waarvoor deze opleidingen studenten klaarstomen, waarbij ook rekening moet worden gehouden met de historische en sociaal-culturele achtergrond van beide instellingen.

De SSLMIT van Triëst richt zich op het opleiden van conferentietolken, een beroep met een rijke en fascinerende geschiedenis. In verschillende studies (Baigorri-Jalón 1999; 2014; Baigorri Jalón 2004; Dam & Gentile 2021; Pöchhacker 2016; 2019; Falbo & Riccardi 2016) is de professionalisering van deze figuur reeds besproken. Het beroep zoals we dat nu kennen, kreeg vorm tijdens het proces van Neurenberg (1945-1946), waar simultaan tolken voor het eerst op grote schaal werden ingezet om communicatie mogelijk te maken tussen de verschillende talen van de geallieerde machten en de beklagden. Dit was een revolutionaire stap, omdat het de traditionele consecutieve tolktechnieken verving door een efficiëntere simultane techniek, mede

¹ Deze bijdrage is het resultaat van een gezamenlijke inspanning van de twee auteurs. Volledigheidshalve werden de paragrafen 1, 6 en 7 samen geschreven, paragraaf 2, 2.1. en 4 door Elisabeth Braem en paragrafen 3 en 5 door Paola Gentile. Alle vertalingen van het Nederlands naar het Italiaans en omgekeerd zijn gemaakt door beide auteurs.

mogelijk gemaakt door technologische innovaties zoals de tolkapparatuur ontwikkeld door IBM.

Na Neurenberg breidde het gebruik van simultaan tolken zich snel uit. De oprichting van de Verenigde Naties in 1945 zorgde voor een enorme vraag naar professionele tolken, aangezien deze nieuwe internationale organisatie regelmatig vergaderingen hield in meerdere officiële talen. Het belang van conferentietolken nam nog verder toe met de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (EEG) in 1957, de voorloper van de huidige Europese Unie. De groeiende multilaterale samenwerking binnen Europa vergrootte de behoefte aan tolken die in staat waren om in een meertalig institutioneel kader te functioneren. Parallel aan deze ontwikkelingen werd gewerkt aan adequate opleidingen. In 1953 werd de Association Internationale des Interprètes de Conférence (AIIC) opgericht, die als doel had professionele normen te standaardiseren, waaronder werkomstandigheden, ethische richtlijnen en bezoldiging. AIIC speelde een sleutelrol in het onderhandelen over de inzet van beroepstolken bij organisaties zoals de VN en later de Europese instellingen, wat leidde tot uniforme voorwaarden voor conferentietolken verbonden aan deze beroepsverenigingen (AIIC 2023).

In Italië ontstond in het voetspoor daarvan de nationale vereniging Assointerpreti, die zich inzet voor de bevordering en bescherming van het beroep van conferentietolk op nationaal niveau. In België werd een vergelijkbare vereniging opgericht – de Belgische Kamer van Vertalers en Tolken (BKVT) – om de belangen van tolken in een meertalige context te behartigen. Deze en soortgelijke verenigingen in andere landen zorgen samen met AIIC voor een netwerk van ondersteuning en standaardisatie binnen de sector. De professionalisering werd verder ondersteund door gespecialiseerde opleidingsprogramma's zoals die van de SSLMIT van Triëst. Dergelijke opleidingsinstellingen voorzien toekomstige tolken niet alleen van taalkundige vaardigheden, maar ook van de technische expertise en ethische basisprincipes die nodig zijn om in complexe, internationale contexten te werken. Dankzij deze gecombineerde inspanningen heeft het conferentietolken zich ontwikkeld tot een onmisbare pijler van internationale samenwerking met een stevige institutionele en professionele basis.

Pöchhacker stelt dat dankzij AIIC en soortgelijke verenigingen de professionalisering van conferentietolken in verschillende landen heeft kunnen plaatsvinden op een homogene manier, in tegenstelling tot wat er gebeurde op het vlak van sociaal tolken of gemeenschapstolken. Pöchhacker beschrijft dit verschijnsel als volgt: “compared to the ‘wave’ of professionalization that swept conference interpreting to high international prestige after the 1950s, the professionalization of interpreting in community-based settings appears more like a pattern of ripples” (Pöchhacker 2016: 29). De professionalisering van sociaal tolken vond pas veel later plaats dan die van conferentietolken. Het beroep is eerder het resultaat van evoluerende adhoc-oplossingen geboden door tolken die, naar aanleiding van migratiegolven, communicatie tot stand moesten brengen tussen anderstaligen en openbare diensten. Bovendien is de situatie voor degenen die tolken voor openbare diensten in Italië veel complexer, aangezien ook beroep kan worden gedaan op een andere professionele figuur, name-

lijk die van de interculturele bemiddelaar (“mediatore culturale”). Die heeft onder meer de taak het gesprek te tolken tussen anderstalige immigranten en openbare diensten. Het ontstaan van deze beroepsfiguur in Italië werd onderzocht door Amato en Garwood (2011), die opmerkten dat Italië aan het begin van de jaren 2000 niet voorbereid was op de immigratiegolven. Daardoor was er geen sprake van een specifiek taalbeleid maar werd beroep gedaan op ad-hocoplossingen, vaak aangeboden door humanitaire organisaties, die naast het tot stand brengen van de communicatie ook andere taken in hun takenpakket hadden:

The people these organisations sent to assist the public service providers were not trained interpreters, but members or friends of the associations (often fellow migrants) who did not just interpret for the newly-arrived migrants, but also pursued the goals of these voluntary organisations by supporting the migrants, advising them and helping them to claim their rights, basing their role on empathy and advocacy (Amato & Garwood 2011).

Een intercultureel bemiddelaar in Italië is een professional die in de meeste gevallen afkomstig is uit dezelfde regio als de immigrant, reeds minimaal twee jaar in het land verblijft en beschikt over een diploma van secundair onderwijs. Het takenpakket van een intercultureel bemiddelaar bestaat uit vertaling en bemiddeling, maar daarnaast moet hij/zij ook andere ondersteuning verlenen, met name in het onderwijs, in de gezondheidszorg, justitie, overheidsdiensten, veiligheid en eerstelijnsopvang (A.M.M.I. n.d.). Aangezien inmiddels ook de beroepsfiguur van juridisch vertaler/tolk is ontstaan, ontbreekt in de Italiaanse juridische context een duidelijke omkadering door de vage grens tussen de verschillen in het takenpakket van een juridisch tolk en een intercultureel bemiddelaar. Die onduidelijkheid blijkt ook uit het feit dat er noch een register noch een formalisering van de sociaal tolk bestaat, die dan ook vaak en heel vaag wordt aangeduid als “deskundige” of “technisch adviseur”. Een tolk tewerkgesteld in deze context, krijgt een vergoeding van 14 euro voor het eerste verrichtte uur en 8 euro voor de daaropvolgende uren (AITI 2002; Crisafi 2018). In de Laurea Magistrale conferentietolken aan de Universiteit van Triëst wordt geen specifieke opleiding voor sociaal tolken aangeboden, maar in de bacheloropleiding is er wel een inleidend vak tot dialoogtolken. Eén en ander heeft ook te maken met de beperkte financiële beloning voor sociaal tolken en de concurrentie van culturele bemiddelaars, die vaak hetzelfde takenpakket vervullen en daarom als voornaamste alternatief worden beschouwd. De focus van de opleiding in Triëst ligt in plaats daarvan op conferentietolken en de professionele vaardigheden die nodig zijn voor internationale en institutionele settings.

Hoewel de rol van de sociaal tolk relatief recent is ingevoerd, is er in België een duidelijker onderscheid tussen intercultureel bemiddelaars en tolken (Salaets & Balogh 2017; De Boe et al. 2021). Dat heeft mede te maken met het feit dat in België één op drie burgers een migratieachtergrond heeft en al veel eerder dan Italië een immigratieland was. Mede daardoor bestaat volgens het nationale bevolkingsregister 34,4% van de bevolking uit personen met een migratieachtergrond of zonder Belgische nationaliteit. Begin 2024 woonden er in het Vlaamse Gewest bijna

1.856.500 personen van buitenlandse herkomst. Het aandeel personen van buitenlandse herkomst lag daarmee op 27% van de totale Vlaamse wettelijke bevolking (Vlaanderen.be 2024).

Dit gegeven gaat hand in hand met een steeds hogere vraag naar sociaal tolken in Vlaanderen, vaak aangeboden door het *Vlaams Agentschap voor Integratie en Inburgering*, een instelling die als taak heeft de openbare diensten en lokale overheden te ondersteunen bij het overwinnen van taalbarrières. Deze organisatie heeft tolken en vertalers in dienst die onder meer tolken op afstand, tolken op locatie en telefoontolken. Dankzij een strikte deontologische code en een opleidings- en certificeringssysteem is het agentschap in staat garant te staan voor een kwalitatieve vertaal- en/of tolkdienst (Agentschap Voor Integratie en Inburgering n.d.). Hoewel er nog geen officieel register is opgesteld voor sociaal tolken, moeten sinds 2008 intercultureel bemiddelaars en sociaal tolken beantwoorden aan een reeks voorwaarden, vastgesteld door de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen. De opleiding van sociaal tolken is enerzijds in handen van het Agentschap en wordt anderzijds ook georganiseerd op universitair niveau, door onder meer de KU Leuven. Wie de opleiding volgt bij het agentschap heeft minimum een B2-niveau Nederlands en spreekt een zogeheten knelpunttaal, een taal waar bij het agentschap op dat moment veel vraag naar is, en krijgt aan het einde van de éénjarige opleiding een certificaat. Wie de opleiding volgt aan de KU Leuven moet voldoen aan de voorwaarden die in paragraaf twee van dit artikel uitgebreid worden besproken en krijgt bij het succesvol afronden van deze opleiding een universitair diploma. Ook studenten van de KU Leuven moeten na het afronden van hun studies slagen voor de certificeringsproef georganiseerd door de Dienst Certificering Sociaal Tolken van het Agentschap Voor Integratie en Inburgering om opgenomen te kunnen worden in het Vlaams Register sociaal tolken.

De KU Leuven biedt verder ook een opleiding permanente vorming Gerechtsvertalen en -tolken aan, bestaande uit 6 modules voor een totaal van ongeveer 120 contacturen. Deze opleiding staat open voor zowel studenten van de master tolken, als externe kandidaten die een job als gerechtsvertaler of -tolk ambiëren. Na de opleiding Gerechtsvertalen en -tolken volgt beëdiging en opname op de lijst van beëdigde vertalers en tolken bij de REA (Rechtbank van Eerste Aanleg) in Antwerpen. Indien gewenst kan men ook opgenomen worden in het nationale register van de Federale Overheidsdienst Justitie (KU Leuven 2023). Voor externe kandidaten is deze opleiding tegen betaling, moeten ze voldoen aan een aantal toelatingsvoorwaarden en ook nog slagen voor een toelatingsproef. Tolkstudenten van de KU Leuven zijn daarentegen vrijgesteld van de toelatingsproef en betalen geen extra inschrijvingskosten, aangezien het vak *Gerechtstolken* een geïntegreerd onderdeel is van hun curriculum.

Met deze verschillen in het achterhoofd kan worden gesteld dat, alhoewel er in beide landen een stijgende vraag is naar vertalers en tolken in de sociale setting, België in de loop der jaren specifieke opleidingen heeft ingericht voor het opleiden van specialisten in het vakgebied (De Boe et al. 2021). De masteropleidingen tolken in België stellen studenten in staat zich adequaat voor te bereiden op een loopbaan als

tolk bij lokale, regionale of nationale overheidsdiensten, de media of bedrijven (KU Leuven 2023; UGent 2023). Dat staat in schril contrast met Italië, waar het beroep van tolken voor openbare diensten of justitie niet erkend wordt, al zeker niet wat betreft de vergoeding. Om onder meer die reden is het opleidingsaanbod voor tolken in zulke settings nog steeds beperkt. In de volgende paragrafen zal dieper worden ingegaan op de manier waarop de verschillende sociaal-culturele contexten weerspiegeld worden in de opleidingsmethodes. Vervolgens zullen de mogelijkheden worden besproken die worden aangeboden dankzij interuniversitaire akkoorden en hoe deze hebben geleid tot enkele voorbeelden van goede onderwijspraktijken, gericht op de integratie van twee verschillende maar complementaire studierichtingen.

2. DE BACHELOR- EN MASTEROPLEIDINGEN AAN DE KU LEUVEN² (CAMPUS ANTWERPEN)

In deze paragraaf zal een uitgebreid overzicht worden geboden van de verscheidene opleidingsprogramma's van de KU Leuven en de Universiteit van Triëst, met als doel de voornaamste overeenkomsten en verschillen naar voren te brengen. Zowel in Triëst, met een bachelor in Comunicazione Interlinguistica Applicata (CIA, Toegepaste Intertalige Communicatie), als aan de KU Leuven, met een BA in Toegepaste Taalkunde, staat taalverwerving centraal in de opleiding, waarbij het accent verder wordt gelegd op vertalen en een inleiding tot het tolken.

Om toegang te krijgen tot de master tolken aan de KU Leuven zonder extra cursussen op te nemen of een schakelprogramma te volgen, moeten studenten een bachelor hebben gevolgd in Toegepaste Taalkunde (180 studiepunten). Met ingang van het academiejaar 2022-2023 kan deze bacheloropleiding uitsluitend worden gevolgd aan de campus Antwerpen (voorheen ook op campus Brussel), waar een onderscheid wordt gemaakt tussen twee trajecten. Het eerste traject bestaat uit Nederlands in combinatie met twee vreemde talen, waarbij Frans, Engels en Duits als eerste taal worden aangeboden en Spaans, Italiaans, Russisch, Arabisch, Vlaamse Gebarentaal en Pools als tweede taal. De tweede optie, voor het eerst geïntroduceerd in het academiejaar 2023-2024, volgt een meer interdisciplinaire aanpak en bestaat uit een combinatie van Nederlands met slechts één vreemde taal plus inleidende cursussen economie, business, marketing en communicatie.

De master Tolken aan de KU Leuven, waarvoor geen toelatingsproef is vereist, is een opleiding van 60 studiepunten (sp), gericht op dialoogtolken en het aanleren van de technieken van consecutief tolken. De master heeft een duur van 1 jaar, en is vanaf het academiejaar 2024-2025 uitsluitend te volgen aan campus Antwerpen. In de beschrijving van de opleiding op de website wordt als doel beschreven "het opleiden van studenten tot (gespreks)tolk vanuit een praktijkgerichte aanpak en met de nodige wetenschappelijke achtergrond en kritische reflectie" (KU Leuven 2023).

2 Voor de informatie over de opleidingen die worden aangeboden en de inhoud van de verschillende cursussen, werden de websites van de respectievelijke campussen geraadpleegd.

Ook deze masteropleiding heeft twee mogelijke trajecten: met één vreemde taal en met twee vreemde talen, waarbij gekozen kan worden uit Arabisch, Duits, Engels, Frans, Italiaans, Pools, Russisch, Spaans en Vlaamse Gebarentaal. Het studietraject met één vreemde taal omvat vakoverschrijdende cursussen zoals de cursussen *Tolkwetenschap* (6 sp), *Technologie en terminologiebeheer voor tolken* (3 sp), *Basistechnieken voor tolken* (5 sp) en *Deontologie, werkveld en observatiestages* (3 sp), waarbij ervaringen en/of simulaties van de medische en juridische tolksettings worden aangeboden en geïllustreerd en de studenten verder via observatie in contact komen met andere reële werkomgevingen. Door middel van simulaties en rollenspellen krijgen studenten een goed begrip van deontologische codes die hen helpen om te gaan met complexe interculturele of qua beroepsethiek uitdagende situaties. Daarnaast bieden de theoretische vakken een solide basis in de tolkwetenschap, waarmee studenten worden voorbereid op het schrijven van hun masterproef (15 sp). Verder zijn er taalgerelateerde modules, waaronder een cursus *Bladvertaling en inleiding tot simultaan tolken* (4 sp), een cursus *Consecutief tolken en gesprekstolken* (6 sp), een cursus *Gespecialiseerd vertalen* (6 sp), en verder 12 sp aan keuzevakken, waarbij gekozen kan worden uit *Gespecialiseerd vertalen*, *Gerechtstolken* en *Vlaamse Gebarentaal Service Learning*.

Het traject met twee studietalen omvat dezelfde opleidingsonderdelen, met het verschil dat het vak *Gespecialiseerd vertalen* slechts voor één van de talen uit de talencombinatie moet worden opgenomen en daarnaast 6 studiepunten aan extra keuzevakken worden besteed, waarbij studenten kunnen kiezen uit: *Gerechtstolken*, *Sociaal tolken* of *Bladvertaling en inleiding tot simultaan tolken*. Ook in het tweede traject worden 15 studiepunten gewijd aan de masterproef. De twee trajecten verschillen dus voornamelijk van elkaar wat betreft de mate waarin de vertaalcomponent doorweegt, gezien het tweede traject slecht 6 studiepunten vertalen in één taal omvat en meer gericht is op een inleiding in simultaan tolken en andere vormen van tolken (juridisch of sociaal).

Uit het voorgaande moge duidelijk zijn dat de master voornamelijk doelt op het opleiden van sociaal tolken. Voor studenten die ambities hebben om ook de technieken van simultaan tolken te leren, worden er aansluitend op de master twee vervolgp programma's aangeboden: een postgraduaat Conferentietolken van 60 sp (campus Brussel) en een postgraduaat Tolken Vlaamse Gebarentaal van 27 sp (campus Antwerpen), waarbij de lessen van beide studieprogramma's worden verspreid over beide semesters.

2.1 HET POSTGRADUAAT AAN DE KU LEUVEN

Indien gewenst, kan men zich verder specialiseren via postgraduaatopleidingen. In dat geval schrijven studenten zich niet in voor een reguliere academische opleiding maar voor specifieke vakken, waarbij het inschrijfgeld wordt berekend op basis van het aantal studiepunten. Het postgraduaat wordt beschouwd als een extern programma, waarvoor de inschrijvingskosten voor een voltijds programma meer dan dubbel

zo hoog zijn als die voor een reguliere opleiding van 60 sp. In het verlengde van de master Tolken biedt de campus Antwerpen van de KU Leuven een postgraduaatopleiding (27 sp) aan voor Vlaamse Gebarentaal. Deze opleiding maakt deel uit van een breed netwerk van Europese academische opleidingen en is actief betrokken bij het werk van organisaties zoals EFSLI (European Forum of Sign Language Interpreters) en efsliT (efsli Trainers) (GVT tolken – KU Leuven n.d).

Het postgraduaat Conferentietolken (60 sp) wordt exclusief aangeboden op de campus Brussel. Het spreekt vanzelf dat dit de ideale omgeving is voor wie als conferentietolk aan de slag wil (Postgraduaat conferentietolken - KU Leuven, n.d.). Het programma, dat deel uitmaakt van het EMCI-consortium (European Masters in Conference Interpreting), biedt gevorderde cursussen in consecutief en simultaan tolken tussen twee vreemde talen en het Nederlands. De talen die worden aangeboden in het postgraduaat zijn Frans, Engels, Duits, Spaans, Italiaans, Pools en Russisch. Studenten kiezen verplicht een B-taal³ en kunnen daarvoor kiezen uit Frans, Engels en Duits. De opleiding is als volgt gestructureerd: studenten hebben vakken consecutief en simultaan tolken, waarbij de simultaan vakken zwaarder doorwegen om het gebrek daaraan in de masteropleiding te compenseren (10 studiepunten voor de B-taal en 7 studiepunten voor de C-taal). Daarnaast zijn er respectievelijk 6 en 4 studiepunten voorzien voor consecutief tolken. Verder zijn er de volgende opleidingsonderdelen: *Nederlands voor conferentietolken* (6 sp), *Masterclasses, deontologie en voorbereiding op beroepspraktijk* (3 sp), *Meertalig debat* (6 sp) - waarbij reële beroepssituaties worden gesimuleerd - en tot slot *European politics for conference interpreters* (3 sp). Er wordt geen scriptie voorzien, omdat die reeds ingekaderd is op masterniveau, maar wel moet opnieuw een stage worden gelopen van 12 sp. Tot slot kiezen de studenten een keuzevak van 3 sp, waarbij ze een derde vreemde taal kunnen toevoegen of een inleidend opleidingsonderdeel recht of economie kunnen opnemen. Dat geeft studenten na het volgen van een voltijds programma de mogelijkheid af te studeren met de combinatie ABC of ABCC. Wat betreft de inhoud van het postgraduaat, de aansluiting bij het EMCI-consortium en de manier waarop de cursussen georganiseerd zijn, vertoont het postgraduaat dus verschillende overeenkomsten met het masterdiploma conferentietolken van de universiteit van Triëst. Behalve voor een voltijds programma kunnen studenten zich ook inschrijven voor een pakket opleidingsonderdelen. Er worden drie modules aangeboden: Tolken van en naar één vreemde taal (34 sp), Tolken naar één vreemde taal (29 sp) of Tolken naar het Nederlands vanuit één vreemde taal (29 sp).

3 In de tolkwereld verwijzen de termen A-, B- en C-taal naar de verschillende niveaus van taalvaardigheid die een tolk moet bezitten in de talen die hij of zij vertolkt:

- **A-taal:** Dit is de moedertaal of de taal waarin de tolk het meest vertrouwd en vloeiend is.
- **B-taal:** Dit is een tweede taal die de tolk goed beheerst, maar mogelijk niet op hetzelfde niveau als de A-taal. Het is een taal waarin de tolk professioneel kan werken, maar die minder natuurlijk aanvoelt dan de A-taal.
- **C-taal:** Dit is een taal die de tolk ook beheerst, maar meestal op een lager niveau dan de A- en B-taal.

3. DE BACHELOR- EN MASTEROPLEIDINGEN AAN DE SSLMIT

Na de universitaire hervorming die in 2010 werd goedgekeurd door de voormalig minister Gelmini, waarbij de universitaire faculteiten in Italië werden afgeschaft en daarvoor in de plaats departementen kwamen, werd de Scuola Superiore di Lingue Moderne per Interpreti e Traduttori in 2012 omgedoopt tot de Sezione di Studi di Lingue Moderne per Interpreti e Traduttori. Deze afdeling maakt deel uit van het departement IUSLIT, waartoe de voormalige Rechtenfaculteiten en de SSLMIT behoren (IUSLIT 2012).

Aan de SSLMIT is er keuze uit twee driejarige bachelors (totaal 180 studiepunten) en twee masteropleidingen (2 jaar, 120 studiepunten). De driejarige BA-opleiding *Comunicazione Interlinguistica Applicata*, (CIA, Toegepaste Intertalige Communicatie) richt zich op taalverwerving, vertaaltechnieken en – in het derde jaar – dialoogtolken. De studenten kiezen verplicht drie studietalen: de eerste taal is een keuze uit Engels, Frans, Duits en Spaans. Voor de tweede taal kiezen studenten uit Engels, Frans, Duits, Spaans en Russisch. De derde taal kan gekozen worden uit Frans, Duits, Spaans, Russisch, Nederlands, Portugees, Arabisch, Sloveens, Servisch en Kroatisch. Om zich te kunnen inschrijven voor de bachelor moet de student een toelatingsexamen halen met betrekking tot één van de vier eerste talen.

Om de samenwerking met de juristen meer kracht bij te zetten, is met ingang van het academiejaar 2017-2018 een tweede driejarige opleiding van start gegaan, *Comunicazione Interlinguistica Applicata alle Professioni Giuridiche*, (CIAPG, Toegepaste Intertalige Communicatie voor juridische beroepen). Ook voor deze opleiding geldt een numerus clausus, en moeten studenten twee studietalen kiezen uit Engels, Frans, Duits en Spaans. Naast het interdisciplinaire karakter van deze opleiding moet ook worden benadrukt dat studenten van deze BA-opleiding na hun diploma kunnen kiezen om door te stromen naar de masteropleiding Gespecialiseerd Vertalen of Conferentietolken aan SSLMIT of om verder rechten te studeren, met nog eens drie jaar studie. Het doel van dit curriculum is om de rol van jurist-linguïst te creëren, waar veel vraag naar is bij de Europese instellingen. Elk jaar worden ongeveer 180 studenten toegelaten voor de CIA-opleiding – op een totaal van 500 kandidaten die zich aanmelden voor het toelatingsexamen – terwijl 60 studenten per jaar worden toegelaten voor de CIAPG-opleiding (Basso 2021).

De masteropleiding is onderverdeeld in twee trajecten: één voor gespecialiseerd vertalen en één voor conferentietolken, beide met een numerus clausus. Met betrekking tot het curriculum voor conferentietolken zijn er twee opties: ABC en ACCC. De eerste (met Italiaans als A-taal), een actieve taal (te kiezen uit Engels, Frans en Duits als B-taal) en een passieve taal (te kiezen uit Engels, Frans, Spaans, Duits en Nederlands als C-taal), is sterk gericht op zowel de zakelijke als de particuliere markt. De tweede optie, met Italiaans als A-taal en drie passieve talen (CC) die moeten worden gekozen uit de bovengenoemde talen, heeft een meer institutionele strekking en voorziet in de behoefte aan tolken in de Italiaanse cabine van de Europese instellingen. Daarbij worden idealiter drie talen gecombineerd (ECI 2023). De institutio-

nele focus van het ACCC-curriculum is een uniek kenmerk van de SSLMIT, die zich daarmee onderscheidt van andere tolkenopleidingen in Italië.

De masteropleiding in conferentietolken omvat naast de tolkvakken in de verschillende talen *Italiaanse taalkunde* (6 sp), *Geavanceerde technologieën voor vertalen en tolken* (6 sp), *Vertaal- en Tolkwetenschap* (4 sp), een keuzevak (8 sp) en de masterproef (18 sp). Elk jaar worden 4 studiepunten aangeboden in de vorm van seminars waarin professionals worden uitgenodigd om onderwerpen te behandelen zoals beroepsethiek en praktische aspecten van het beroep. De onderwerpen van deze seminars variëren van jaar tot jaar.

4. KU LEUVEN EN DE UNIVERSITEIT VAN TRIËST: TWEE VERSCHILLENDE BENADERINGEN VAN TOLKIDIDACTIEK

Zoals eerder aangegeven, is een relevante onderscheidende factor tussen de twee universitaire instellingen de beroepsgroep waarop de opleiding zich richt. Sinds de oprichting in 1953 heeft de SSLMIT zich consequent gericht op het opleiden van conferentietolken, hoewel dit aspect niet duidelijk naar voren komt op de huidige website:

De Sezione di Lingue Moderne per Interpreti e Traduttori (voorheen Scuola Superiore di Lingue Moderne per Interpreti e Traduttori), actief sinds 1953, biedt de technische en wetenschappelijke voorbereiding die nodig is voor degenen die zich willen toeleggen op het beroep van vertaler of tolk en richt zich op studenten met een gedegen taalkundige basisvoorbereiding, een sterke motivatie, een duidelijk talent en een grote belangstelling om talen te studeren en zich te verdiepen in culturele relaties. Pas afgestudeerden kunnen hierdoor snel aan de slag in zowel de publieke als de private sector, zowel in binnen- als buitenland (UniTS n.d.).

Samen met zijn tegenhanger SSLMIT in Forlì is Triëst de enige openbare universiteit in Italië die een MA-opleiding vertalen en conferentietolken met het EMCI-certificaat aanbiedt. Hierdoor is Triëst een trekpleister voor studenten uit alle regio's van Italië, omdat ze zich onderscheidt van de andere bachelor- en masteropleidingen in vertalen, taalbemiddeling en interculturele communicatie in Italië. Rekening houdend met vergelijkbare programma's die door privé-instellingen worden aangeboden, is er zelfs sprake van 53 opleidingen in totaal.⁴

Wat de verschillen tussen de opleidingsonderdelen in Triëst en de KU Leuven betreft, zijn er een aantal bijzonder interessante aspecten aan te wijzen. Aan de KU Leuven wordt meer nadruk gelegd op de propedeutische waarde van consecutief tolken ten opzichte van simultaan tolken en op de verankering van notitietechnieken. Zo is er in de master Tolken een taaloverschrijdende cursus gewijd aan notitietechnieken.

4 Er zijn in totaal circa 50 BA opleidingen in Italië (vele hiervan zijn privé instellingen) die een curriculum met vertalen, toegepaste taalkunde en/of culturele bemiddeling aanbieden. Bronnen: <https://www.universitaly.it/ssml/>

niek, waarbij studenten vanuit en naar het Nederlands werken om de basistechnieken te verwerven en hun eigen notitiesysteem te ontwikkelen. Pas later worden deze principes toegepast in vertolkingen tussen het Nederlands en vreemde talen. In Triëst wordt echter niet gekozen voor een taaloverschrijdende aanpak. De technieken worden aangeleerd tijdens de cursussen consecutief tolken en de studenten passen die meteen toe in de vreemde taal. Het voordeel van deze laatste aanpak is dat elke docent zijn of haar technieken kan delen met de studenten, waarbij verschillende strategieën en symbolen worden aangereikt. Een mogelijk nadeel van deze methodologie is de individuele aard van het leerproces en eventuele verschillen in onderwijsbenadering van docenten.

Een ander belangrijk verschil tussen beide instellingen betreft de benadering van theorie en onderzoek op het gebied van tolken. Aan de KU Leuven wordt de theoretische kant niet alleen uitgediept in een cursus *Tolkwetenschap* van 6 studiepunten en in de masterproef, die zelfs goed is voor 15 studiepunten, maar ook in het vak *Technologie en terminologiebeheer voor tolken* dat recentelijk werd ingevoerd. Daarbij komen de studenten in contact met nieuwe en gangbare technologieën als ook software voor terminologiebeheer en tolktechnologieën, zoals tolkapparatuur, Computer Assisted Interpreting, Augmented Interpreting en Remote Simultaneous Interpreting. Aan de KU Leuven is verder de laatste jaren geleidelijk een trend ontstaan naar *blended learning*, waarbij een aantal colleges online wordt gegeven op een extern platform. Tijdens deze online lessen vertolken de studenten een toespraak die vooraf is opgenomen door de docent. De vertolking wordt vervolgens automatisch opgenomen en geüpload op het platform om vervolgens door de docent te worden geëvalueerd. Eén van de doelstellingen van deze lesmethode is om studenten kennis te laten maken met de verschillende uitdagingen van tolken op afstand, waarbij ook geëvalueerd wordt op factoren zoals oogbewegingen, gesticulatie, lichaamshouding, ademhaling, gezichtsuitdrukkingen, tekens van vermoeidheid of concentratieverlies. Dit zijn factoren die in mindere mate beoordeeld kunnen worden bij een audio-opname of hoe dan ook vaak pas opvallen bij het herbekijken van een video-opname.

In Triëst wordt een cursus georganiseerd op basis van seminars (*Competenze professionali per la traduzione e l'interpretazione*) die open staan voor studenten van zowel de master tolken als de master vertalen. Deze seminars worden door vertalers en tolken uit het werkveld gehouden. Studenten kiezen zelf in totaal 4 studiepunten uit een reeks seminars met uiteenlopende thema's, zoals zelfstudie, stemgebruik, projectmanagement, vertaalsoftware, post-editing, CAT en CAI tools of het gebruik van Interpretbank. Ondanks de toename van nieuwe software en de evoluerende behoeften van de arbeidsmarkt, biedt de universiteit van Triëst momenteel geen specifieke cursus aan over tolken op afstand. De verschillen in onderwijsprogramma's van beide instellingen kunnen, door gebruik te maken van internationale mobiliteitsmogelijkheden, worden beschouwd als uitwisseling van best practices. En dat kan door gebruik te maken van internationale mobiliteitsmogelijkheden.

5. HET INTEGREREN VAN OPLEIDINGSPROGRAMMA'S VAN DE KU LEUVEN EN DE SSLMIT: HET DUBBEL DIPLOMA EN DE EXTENDED MASTER

Een extra mogelijkheid die speciaal is voorbehouden voor studenten Italiaans aan de KU Leuven en studenten Nederlands aan de SSLMIT is de extended master, waar sinds een paar jaar gebruik van wordt gemaakt. Dit verlengstuk is vooral interessant voor Vlaamse studenten. Verschillende van hen kiezen ervoor om hun master te vervolledigen met dit programma en een semester of volledig academiejaar te volgen in Triëst. KU Leuven-studenten die een éénjarige master in het tolken (60 studiepunten) hebben afgerond, kunnen in Triëst vakken in simultaan en consecutief tolken volgen, waarbij minstens 50 studiepunten worden toegevoegd.

SSLMIT-studenten die een uitgebreide masteropleiding aan de KU Leuven willen volgen, hebben twee mogelijkheden:

1. Zij kunnen een Erasmus+ beurs aanvragen en de vakken juridisch en sociaal tolken, actief en passief vertalen en consecutief tolken naar het Nederlands volgen, waarmee ze hun actieve kennis van het Nederlands kunnen versterken (in Triëst wordt het Nederlands immers enkel als C-taal aangeboden);
2. Zij vragen een Erasmus+ traineeship aan nadat ze al hun examens in Triëst hebben afgerond. Deze stagiaires kunnen eventueel de docenten Italiaans van de KU Leuven tijdens hun lessen assisteren en ze kunnen dan ook toegang krijgen tot cursussen van zowel de masteropleiding met een focus op dialoogtolken als het postgraduaat conferentietolken. Op deze manier leren ze het Nederlands actief te gebruiken, om dat dan in te zetten bij simultaan en consecutief tolken.

Als onderdeel van deze interuniversitaire samenwerking worden daarnaast ook *blended* colleges aangeboden, waar docenten en studenten van de KU Leuven en de SSLMIT op afstand aan deelnemen. Tijdens deze colleges krijgen de studenten de kans om in twee richtingen te communiceren met moedertaalsprekers. Zo worden er toespraken gehouden in het Italiaans en in het Nederlands en de *delivery* van de studenten wordt dan in de twee talen beoordeeld. Dankzij deze aanpak wordt niet alleen de woordenschat van de studenten uitgebreid, maar wordt er ook dieper ingegaan op specifieke terminologie. De gezamenlijke lessen richten zich afwisselend op oefeningen in conferentietolken, waarbij langere toespraken in beide talen worden voorgelezen en getolkt, en op dialoogtolken, voornamelijk op juridisch en medisch gebied. In dat laatste geval worden dan ook politieverhoren en ziekenhuisbezoeken gesimuleerd. De docenten aan de SSLMIT, die meer gespecialiseerd zijn in conferentietolken, richten zich vooral op simultane tolktechnieken, terwijl de docenten aan de KU Leuven hetzelfde doen met dialoogtolken.

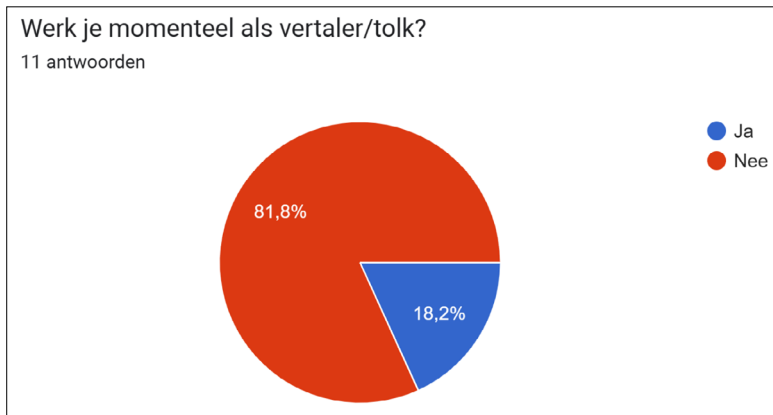
Dit paradigmatische voorbeeld van geïntegreerd onderwijs geeft studenten van de tolkenopleiding aan de KU Leuven en de SSLMIT een globaal perspectief op de verschillende contexten waarin tolken wordt gedoceerd. Een dergelijke aanpak stelt

studenten daarnaast in staat een hoogwaardige opleiding te volgen, wat gunstig is om het chronische tekort aan tolken in België en Nederland aan te vullen (Van Hecke 2022). Andere voordelen van deze onderwijsmethode spreken voor zich. Enerzijds verbeteren de SSLMIT-studenten hun vaardigheden op het gebied van dialoogtolken, terwijl anderzijds de studenten Italiaans aan de KU Leuven hun technieken in simultaan en consecutief tolken kunnen consolideren. Op deze manier wordt het beste van beide instellingen aan de studenten geboden.

6. ENQUÊTE BIJ (EX-)STUDENTEN VAN DE KU LEUVEN EN DE UNIVERSITEIT VAN TRIËST

In deze paragraaf worden drie enquêtes besproken die, hoewel kleinschalig, enkele interessante resultaten hebben opgeleverd. Deze enquêtes zijn uitgevoerd met het oog op twee doelen. Enerzijds ging het erom het waarderingniveau van studenten ten opzichte van de geboden didactiek te onderzoeken, in het kader van de hiervoor beschreven interessante samenwerking tussen beide instellingen. Anderzijds was het doel inzicht te krijgen in de beweegredenen van Vlaamse studenten om een masteropleiding tolken te volgen en in sommige gevallen hun studie te verlengen met een extra verblijf in het buitenland. Met dat doel voor ogen werd een korte enquête afgenomen bij voormalige studenten van de master tolken aan de KU Leuven. Om praktische redenen richtte de enquête zich op studenten die de masteropleiding volgden in het academiejaar 2021-2022, en op de vier Vlaamse studenten die in de afgelopen drie jaar een extended master hadden afgerond. In totaal namen elf studenten deel aan deze enquête.

Met de eerste vraag wilden we weten waarom de respondenten ervoor gekozen hadden om de master Tolken aan de KU Leuven te volgen. Slechts drie studenten gaven aan dat ze daarvoor hadden gekozen met het oog op een toekomstige carrière als tolk. De andere acht vonden dat deze master de beste manier was om hun taalvaardigheden verder te ontwikkelen, met name hun mondelinge taalvaardigheden, of ook om hun zwakste taal uit hun talencombinatie te versterken. Met de tweede vraag werd onderzocht waarom studenten een extended master hebben gevolgd. De antwoorden op deze vraag vallen te verdelen in verschillende categorieën. De ene groep studenten beschouwde dat als de beste manier om een periode in het buitenland door te brengen. Een andere groep studenten gaf aan dat “de éénjarige master in het tolken aan de KU Leuven onvoldoende was om te beginnen werken als tolk”.

Een bijzonder interessante bevinding komt naar voren uit de derde vraag in de enquête, aangezien slechts twee van de elf deelnemers aangaven dat ze als tolk werkten. Zes studenten gaven aan dat ze verder studeerden: ze volgden een masteropleiding literair vertalen, een master in internationale betrekkingen of een educatieve master. Twee studenten werken momenteel als taaldocent, terwijl een andere een job had gevonden bij de klantenservice van een bedrijf. Deze voorlopige bevraging bevestigt dat studenten aan de KU Leuven vaak de masteropleiding tolken volgen om hun taalvaardigheden te perfectioneren en niet zozeer om een carrière als tolk op te bouwen. Een éénjarige masteropleiding die vooral gericht is op consecutief en sociaal tolken, zet sommige studenten ertoe aan hun studie met één of twee semesters te verlengen om hun taal- en tolkvaardigheden meer aan te schepren. Daarmee krijgen ze ook de kans zich verder te interesseren voor het tolkberoep en de éénjarige master aan te vullen met extra vakken die hen voorbereiden op het verkveld.

Met het oog op de integratie van de opleidingprogramma's van de studenten Italiaans van de KU Leuven en de studenten Nederlands van de SSLMIT werd ook een enquête uitgevoerd in het kader van een masterproef (Arena 2024). In dit onderzoek, gericht op de verschillen in zelfstudie bij studenten van beide universiteiten, werden grondige interviews afgenomen met 13 deelnemers, bestaande uit studenten van de master conferentietolken in Triëst, studenten van de master tolken van de KU Leuven, studenten van de extended master en pas afgestudeerden van beide onderwijsinstellingen. Daaruit blijkt onder meer dat studenten veel voordelen zien in het volgen van een extended master. Naast het activeren van een extra B-taal zijn er nog andere voordelen aan verbonden. De studenten komen in contact met een nieuw onderwijssysteem, met nieuwe docenten en dus andere evaluatiemethoden, en vooral krijgen ze een extra academiejaar om hun vaardigheden in simultaantolken nog meer op te vijzelen. Bovendien houdt de extended master in dat studenten zich in een internationale context bevinden, met studiegroepen bestaande uit moedertaalsprekers van de brontaal en van de doeltaal. Dat zorgt voor een ideale leeromgeving waarin peers feedback kunnen geven aan elkaar in hun eigen moedertaal. Uit onderzoek blijkt dat daar veel belang aan wordt gehecht door de studenten, omdat het als heel leerrijk wordt ervaren.

Daarnaast werd er een enquête afgenomen onder 137 alumni neerlandistiek van SSLMIT (Brentaro 2022), waaruit blijkt dat de opleiding tot conferentietolk aan de SSLMIT in Triëst zich niet alleen onderscheidt van die van andere universiteiten, maar ook een type onderwijs aanbiedt waarbij veelzijdige vaardigheden worden ontwikkeld voor een breed scala aan beroepscontexten ook buiten het werkveld van tolken en vertalers. Uit de eerste resultaten blijkt ook hier dat 65% van de afgestudeerden geen carrière in het vertalen of tolken nastreeft. Wel wordt erkend dat de opleiding die men ontving “uniek is: het leert de studenten niet alleen om snel te denken, om in enkele ogenblikken een oplossing te vinden, om de nuances van talen te begrijpen, maar ook om hun eigen beperkingen onder ogen te zien” (man, 38, werkzaam in marketing en communicatie).

Uit dit onderzoek blijkt ook dat tussen 2012 en 2021 13 SSLMIT-studenten het Italiaans-Belgische dubbel diploma aan de KU Leuven hebben behaald. 75% van hen omschrijft zichzelf als “zeer tevreden” over de ervaring en de mogelijkheden die dit programma biedt, en 38% is na het behalen van het dubbel diploma in België en/of Nederland blijven studeren of werken. Bovendien zegt 69% dat het dubbel diploma hen geholpen heeft bij hun zoektocht naar een baan. De extended master was een initiatief van campus Antwerpen. Tot nu toe is deze mogelijkheid benut door de Vlaamse studenten, maar nog niet door de Italiaanse studenten - ook omdat Triëst er administratief nog niet geheel klaar voor is. Wel hebben twee studenten van Triëst een semester lang een stage gelopen. Twee studenten liepen stage gedurende een semester als taalassistent Italiaans aan de KU Leuven, vlak nadat ze alle examens hadden afgelegd die nodig waren voor het behalen van hun masterdiploma. Beide studenten verklaarden “zeer tevreden” te zijn met deze ervaring.

7. CONCLUSIE EN VOORSTELLEN VOOR VERDER ONDERZOEK

Bij de analyse van de opleidingen tolken aan SSLMIT Triëst en de KU Leuven worden fundamentele verschillen zichtbaar die de culturele, taalkundige en professionele eigenheid van beide instellingen weerspiegelen. In Triëst wordt sterk gefocust op conferentietolken, met bijzondere aandacht voor simultaan en consecutief tolken, terwijl er aan de KU Leuven meer nadruk wordt gelegd op het consecutief en gesprekstolken. Deze benaderingen sluiten echter niet volledig op elkaar aan. En precies daar ligt de meerwaarde van onze gemengde aanpak: er wordt een aanvulling geboden waarmee studenten een breed scala aan taal- en tolkvaardigheden kunnen ontwikkelen.

In dit artikel werd ook gewezen op verschillen in tolktraining tolkentraining verschilt op basis van de eisen van de lokale markt. Uit de vergelijking van de twee programma's (de master tolken aan de KU Leuven en de master tolken aan SSLMIT Triëst) blijkt dat er in de Belgische context meer nadruk wordt gelegd op sociaal tolken dan in Triëst. Deze focus wordt verklaard door de grotere vraag naar sociaal tolken in België, die is ontstaan door toenemende migratiedruk. Dit heeft ervoor ge-

zorgd dat het beroep van sociaal tolk in België werd gereguleerd, terwijl dat in Italië niet het geval is. De structuur en inhoud van de programma's van beide universiteiten zijn dan ook afgestemd op deze specifieke marktvaart en wettelijke context.

Er wordt intensief samengewerkt tussen de afdeling Nederlands van Triëst en de afdelingen Italiaans van de KU Leuven via programma's zoals het dubbel diploma en de extended master. Dankzij deze samenwerkingsvormen kunnen studenten profiteren van de sterke punten van beide curricula. De samenwerking tussen beide vakgroepen is gebaseerd op bestaande succesvolle initiatieven, zoals gedeelde lessen tussen de KU Leuven en de vakgroep Nederlands van de UniTS, *blended learning* en de uitwisseling van docenten. Uit de feedback van studenten (Brentaro 2022; Arena 2024) blijkt dat deze geïntegreerde aanpak sterk wordt gewaardeerd, wat het belang onderstreept van verdere versterking van dit model. Het zou bijvoorbeeld nuttig zijn om het extended masterprogramma verder uit te breiden en meer wederkerigheid te bevorderen, aangezien momenteel alleen Vlaamse studenten deelnemen aan de uitwisseling in Triëst.

Gezien de overeenkomsten tussen de master tolken in Triëst en het postgraduaat conferentietolken in Brussel, wordt momenteel onderzocht of het mogelijk is om Italiaanse studenten, na afronding van de laatste examens van de master in Triëst, een semester in Brussel te laten volgen met een Erasmus+-beurs. Tijdens deze periode kunnen studenten hun masterproef afronden en vakken volgen die hen in staat stellen een B-taal toe te voegen aan hun talencombinatie, hun Nederlandse taalvaardigheid te verbeteren en zich beter voor te bereiden op de vereisten van de vrije tolkmarkt.

Daarnaast zijn onderhandelingen opgestart om dit programma administratief te verankeren via een interuniversitair akkoord, zoals reeds is gebeurd met het dubbel diploma. Hierdoor kan worden voorkomen dat het programma uitsluitend wordt vermeld in het diplomasupplement en kan het worden opgenomen in het masterdiploma of worden bevestigd met een apart certificaat. Op deze manier kan de wederzijdse uitwisseling van best practices ook op masterniveau worden gewaarborgd.

De recente hervormingen van de bachelor- en masterprogramma's aan de KU Leuven tonen aan dat er wordt ingespeeld op de behoeften van de Belgische arbeidsmarkt, die een sterke vraag kent naar tolken voor openbare diensten (Sawyer et al. 2019). Vanwege de verschillen in erkenning, wettelijke bescherming en beloning van sociaal tolken in Italië is het echter moeilijk om in dit land een eventuele bachelor- of masteropleiding tot stand te brengen die volledig op sociaal tolken gericht is. Uit voorlopige enquêtes onder afgestudeerden van de KU Leuven en Triëst blijkt bovendien dat een aanzienlijk percentage geen carrière als tolk of vertaler ambieert. Dit is een significant gegeven dat vragen oproept die nog onderzocht moeten worden in toekomstige studies. Dit soort onderzoek zou niet alleen meer inzicht kunnen bieden in de loopbaanperspectieven van afgestudeerden in vertalen en tolken, maar ook aanleiding kunnen geven tot aanpassingen in bestaande leerplannen.

- A.M.M.I. (n.d.) “Il Mediatore Interculturale” *Associazione Multi-etnica Mediatori Interculturali*, <https://www.mediatorointerculturale.it/>
- Agentschap Voor Integratie en Inburgering (n.d.) “Wil Je Een Beroep Doen Op Een Sociaal Tolk of Vertaler?”, [https://integratie-inburgering.be/nl/wat-kunnen-we-voor-jou-doen/ondersteuning-voor-je-organisatie-of-lokaal-bestuur/taal/wil-je-een-beroep-doen-op-een-sociaal-tolk-of-vertaler;geraadpleegd op 8-1-2025](https://integratie-inburgering.be/nl/wat-kunnen-we-voor-jou-doen/ondersteuning-voor-je-organisatie-of-lokaal-bestuur/taal/wil-je-een-beroep-doen-op-een-sociaal-tolk-of-vertaler;geraadpleegd%20op%208-1-2025).
- AIIC (2023) “L’interpretariato ieri, oggi e domani - Intervista a Giovanna Francia, Presidente AIIC Italia”, *AIIC Italia*, [https://aiic-italia.it/company/roster/companyRosterDetails.html?companyId=13379&companyRosterId=40](https://aiic-italia.it/company/roster/companyRosterDetails.html?companyId=13379&companyRosterId=40;geraadpleegd%20op%206-1-2025); geraadpleegd op 6-1-2025.
- AITI (2002) “La liquidazione dei compensi per gli interpreti e traduttori giurati”, *AITI*, [https://tinyurl.com/m5ve2pxb](https://tinyurl.com/m5ve2pxb;geraadpleegd%20op%206-1-2025); geraadpleegd op 6-1-2025.
- Amato A. & Garwood C. (2011) “Cultural Mediators in Italy: A New Breed of Linguists”, *InTRAlinea. Online Translation Journal* 13, [https://tinyurl.com/yukak46e](https://tinyurl.com/yukak46e;geraadpleegd%20op%2010-1-2025); geraadpleegd op 10-1-2025.
- Arena M. E. (2024) *L’autoapprendimento per l’interpretazione simultanea NL<>IT: analisi comparativa tra gli atenei UniTS e KU Leuven*, Tesi di Laurea Magistrale non pubblicata, Università di Trieste.
- Baigorri-Jalón J. (1999) “Conference Interpreting”, *Interpreting* 4 (1): pp. 29–40, <https://doi.org/10.1075/intp.4.1.05bai>.
- Baigorri-Jalón J. (2004) *Interpreters at the United Nations. A History*, Salamanca, Ediciones Universidad de Salamanca.
- Baigorri-Jalón J. (2014) *From Paris to Nuremberg: The Birth of Conference Interpreting*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins.
- Basso G. (2021) “Trieste, Scuola Interpreti, al via le selezioni: 500 candidati da tutta Italia in lizza per 240 posti.” *Il Piccolo, Trieste*, [https://tinyurl.com/mwb9brv](https://tinyurl.com/mwb9brv;geraadpleegd%20op%2010-1-2025); geraadpleegd op 10-1-2025.
- Brentaro G. (2022) *La lingua neerlandese nei paesi del Mediterraneo. Nuove prospettive su alumninetwerken, cultural policy e sbocchi professionali*, Tesi di Laurea Magistrale non pubblicata, Università di Trieste.
- Crisafi M. (2018) “Interpreti e traduttori: i nuovi ‘schiavi’ della giustizia italiana”, *Studio Cataldi - Il Diritto Quotidiano*, [https://tinyurl.com/33zyu9u7](https://tinyurl.com/33zyu9u7;geraadpleegd%20op%2014-1-2025); geraadpleegd op 14-1-2025.
- Dam H.V. & Gentile P. (2021) “Status and profession(alization) of conference interpreters”, in *The Routledge Handbook of Conference Interpreting*. Ed. by M. Albl-Mikasa & E. Tiselius, London/New York, Routledge, pp. 275–289, <https://doi.org/10.4324/9780429297878-26>.
- De Boe E. et al. (2021) “The impact of context on community interpreting research, practice & training”, *Linguistica Antverpiensia* 20, pp. 1–28, <https://lans-tts.uantwerpen.be/index.php/LANS-TTS/issue/view/22>.
- ECI (2023) “Executive committee on interpretation - language profiles in demand with the EU

- interpreting services”, Brussels, https://europa.eu/interpretation/doc/language_profiles.pdf; geraadpleegd op 9-1-2025.
- Falbo C. & Riccardi A. (2016) (eds.) “Interpreting and Interpreters throughout History”, *The Interpreters’ Newsletter* 21.
- KU Leuven (n.d.) “GVT Opleiding”, https://www.arts.kuleuven.be/studeren/toekomstige_students/permanente_vorming/antwerpen/gerechtsvertalen_tolken, geraadpleegd op 18-1-2025.
- KU Leuven (n.d.) “Postgraduaat Tolken (Antwerpen) - KU Leuven”, https://onderwijsaanbod.kuleuven.be/opleidingen/n/CQ_52710226.htm#activetab=diploma_omschrijving; geraadpleegd op 17-1-2025.
- KU Leuven (2023) “Master in Het Tolken”, <https://tinyurl.com/4cputc7t>; geraadpleegd op 17-1-2025.
- IUSLIT Dipartimento (2012) “Storia del dipartimento | Dipartimento di scienze giuridiche, del linguaggio, dell’interpretazione e della traduzione”, <https://tinyurl.com/3zdwv5su>; geraadpleegd op 18-1-2025.
- Pöchhacker F. (2016) *Introducing Interpreting Studies*, London/New York, Routledge.
- Pöchhacker F. (2019) “Moving boundaries in interpreting”, in *Moving Boundaries in Translation Studies*. Ed. by H.V. Dam, M.N. Brøgger & K.K. Zethsen, London/New York, Routledge.
- Salaets H. & Balogh K. (2017) “Participants’ and interpreters’ perception of the interpreter’s role in interpreter-mediated investigative interviews of minors: Belgium and Italy as a case”, in *Ideology, Ethics and Policy Development in Public Service Interpreting and Translation*. Ed. by C. Valero Garcés & R. Tipton, Bristol, Multilingual Matters, pp. 151–178.
- Sawyer D.B., Austermühl F. & V. Enríquez Raído (2019) (eds.) *The Evolving Curriculum in Interpreter and Translator Education*, American Translators Association Scholarly Monograph Series, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, <https://doi.org/10.1075/ATA.XIX>.
- UGent (2023) “Master of Arts in Het Tolken: Combinatie van Ten Minste Twee Talen (Nederlands, Engels, Italiaans)”, <https://tinyurl.com/5eehtyeb>; geraadpleegd op 18-1-2025.
- UniTS (n.d.) “Presentazione della SSLMIT”, *Università degli Studi di Trieste*, <https://iuslit.units.it/it/node/9735>; geraadpleegd op 18-1-2025.
- Van Hecke S. (2022) “De Aanslepende Problematiek van Een Tekort Aan Tolken Binnen Politie En Justitie”, *BBVT*, <https://uptia.be/nl/nieuws/de-aanslepende-problematiek-van-een-tekort-aan-tolken-binnen-politie-en-justitie>; geraadpleegd op 6-1-2025.
- Vlaanderen.be (n.d.) “Bevolking Naar Herkomst”, *Statistiek Vlaanderen*, <https://tinyurl.com/mtv88xem>; geraadpleegd op 6-1-2025.